

Sanitní vůz dálkové dopravní služby vyrazí od vstupního vestibulu nemocnice Na Homolce a šplhá serpentinou Kukulovy ulice na Bělohorskou třídu...

Je právě polední čas slunného, skoro už předjarního, desátého březnového dne 2003, nad hlavou se klene příjemnější myšlenky navozující baldachýn nebeského azuru. Po dopoledních, ne zrovna příjemných lékařských expertizách cestují ke svému severočeskému domovu dva pacienti. Jeden z nich ještě mladíček, druhý už věkem a neduhy poznamenaný, ale duchem ještě neumdlévající děda. Zcela jisté je, že hlavami cestujících pacientů víří diametrálně se lišící myšlenky. Zatímco v mladíkově hlavě probíhá film nejbližší přítomnosti a budoucnosti, vrací se senior o mnoho let zpátky, vyprovokován pražskými kulisami dávno již osobně prožitých dějů, které má ještě detailně zachovány ve své paměti. Stržen silně emocionálně laděnou inspirací, neodolává silnému pokušení proměnit své myšlenky v konkrétní slova, věty a odstavce. Ať si potomci jednou přečtou, že ani jejich rodinní předkové neprožívali svou životní pouť ve vzduchoprázdnu. Vše co je dnes, tu již bylo, byť v jiné, technologickou vyspělostí lidstva zarámované podobě. Radosti, bolesti, nadšení i zklamání lidí se, bez ohledu na elektroniku zahlcený věk, v dějinách stále opakují a také v budoucnu opakovat budou. Cožpak je nějaký rozdíl v bolesti rozervané hrudi halapartnou nebo střepinou samonaváděcí raketové střely ?

Dnešní klikatě se vinoucí Kukulova ulice nemilosrdně prořala kdysi rozlehlou travnatou pláň Na Vypichu, sousedící s obdobně velkou plochou Obory Hvězda se známým letohrádkem. Někdejší více než třicetihektarová rovinka se, po roce 1918 bouřlivě pokračující městskou zástavbou, stejně jako i jiné obvody pražské periferie, neustále zmenšovala. Původně byla ve své východo-západní ose protínána pouze bělohorskou silnicí, dnes Bělohorskou třídou, vyvádějící z Prahy prostředky dopravy na směr karlovarským. Tato místa by zcela jistě mohla mnoho vyprávět o bitevních zmatcích a pokořujícím ústupu stavovských vojsk po prohrané a naše dějiny tak traumatizující porážce. Ale to se stalo již opravdu dávno. V dobách vzniku samostatné Československé republiky se vypišská pláň stala vojenským cvičištem, místem pro konání velkých vojenských přehlídek (jedna zvláště významná se zde uskutečnila 28.října 1928 v rámci oslav desátého výročí existence ČSR, za přítomnosti TGM), nebo stanovou základnou pro potřeby nouzového ubytování masy vojsk, soustředěvaných do Prahy k realizaci velkých vojenských přehlídek sletů, spartakiád a jiných masových akcí. Z téhož důvodu byla obdobně využita i při organizaci posledního, v pořadí již XI. Vsesokolského sletu 1948.

Pro plné pochopení sletové atmosféry rozhodně nelze v bilancování dojmů pominout pro přemýšlivého člověka sice deprimující, ale současně ještě ne tak beznadějný kolorit čerstvě poúnorové doby, kdy ještě nebyla komunistickou mocí plně zlomena lidská vůle nastupujícím totalitním praktikám „ vítězné „ KSČ demokraticky (postaru)aktivně odporovat. Mocenský zvrát byl dnem 25. února sice proveden, ale psychologicky zdaleka ne dokonán. V lidských myslích znamenala stále mnoho postava TGM, Dr. Edvarda Beneše, slavné dědictví čsl.legií, idea sokolství a junáctví, organizační i ekonomická prosperita předválečné ČSR a dosud i komunisty šířená vize, že na těchto základech bude nyní naplňováno i hlubší sociální krédo dalšího společenského vývoje. Mnoho lidí, dosud nezklamáno komunistickou lží, vzhlíželo s nadějemi k nové vládní garnituře i ruskému osvoboditeli. Zatím málokdo tušil, že se nad ČSR zanedlouho roztáhne mrak nové národní poroby, v intencích umně maskovaného sovětského vzoru. Ještě zatím nedošlo k plnému otevření bran kriminálů, k divadelním soudním procesům a popravám. Jen dobří znalci bolševických metod tušili, co brzy bude následovat ; bohužel jen málokdo jejich varování respektoval.

Průběh XI. a také posledního svobodného všesokolského sletu rudým mocipánům jasně ukázal, že chtějí-li se ve svých hegemonistických plánech dostat o krůček dále, musí nejdřív bezpodmínečně zlikvidovat ideály sokolství. Pouze přemýšliví jedinci po 25. únoru vytušili, že když se zase po šestiletí německé okupace musí ohlížet, zda někdo neposlouchá jejich projevy, není s nastupující „lidovou“ demokracií něco v pořádku. Lapidárněji to nemohl vyjádřit lidmi oblíbený Jan Masaryk, když kdesi prohlásil: „ Jestliže na Karlově mostě prohlásím, že prezident je vůl a nic se mi nestane, pak mohu mluvit o demokracii.“ Ano, v době XI. sletu se ještě plně nerozhořel plamen soudružské pomsty. Milada Horáková je ještě na svobodě, skutečnost, že byl v květnu zatčen gen.Heliodor Píka dosud na veřejnost nepronikla. Teror zůstával zatím ještě málo viditelný, zvláště když Gottwald při prvních, jednotně provedených volbách a v Ústavě 5. května nasliboval nebývalý rozkvět nyní komunisty vedené společnosti. XI. slet se proto stal poslední velkou manifestací lidové vůle a prvního vážněji demonstrovaného odporu. Stal se labutí písni poválečné československé demokracie....

Je pátek 25.června 1948, devět hodin dopoledního času. Podle instradačního rozkazu stojí v manipulačním prostoru kolejiště hranického nádraží přistavený nákladní vlak s třiceti dobytčími vagony pro cca 500 vojenských akademiků prvního ročníku. V jeho čele dýmající rychlíková parní lokomotiva, za ní osobní železniční vůz pro doprovod velících důstojníků.Dnes je již druhou přepravní vojenskou soupravou, protože stejně vybavený vlak s druhoročáky byl již z Hranic vypraven o dvě hodiny dříve. Směr cesty Praha.

Pocity mladých kadetů jsou naplněny radostí. Všesokolským sletem jim vlastně končí rok tvrdého výcviku a teoretické výuky, který byl v posledních dvou měsících prokládán intenzivním nácvikem sletových skladeb. Pro věčně unavené a nevyspalé tělo vojáka to představovalo kolotoč tělesně i duševně náročné a vyčerpávající práce, byť o legraci a vtipkování nikdy při tom nouze nebyla. Ještě stále v duchu slyším poučování našeho sletového cvičitele, trochu mentálně retardovaného délesloužícího poddůstojníka z řad ústavních tělocvikářů: „Těraz dajte pozor. Ako nahle udrje bubon, vykročíme všeci vpred, pokiaľ možno ľavú nohu !“ Nacvičovány byly dvě vojenské sletové skladby. Při jedné z nich, prováděné v červených trenýrkách a přiléhavém bílém tričku, šlo o gymnastické prvky skupin cvičenců, prokládané náročnějšími kotouly, přemety, salty a prohazováním jednotlivců uličkou natažených paží. Druhá skladba, prováděná ve vojenských soukenných kalhotách a nahoře do půl těla bez oblečení, byla nacvičována pro armádní den. Měla symbolizovat každodenní vojenskou rozcvičku v masovém provedení. Jako vždy při podobných hromadných vystoupeních bylo pro secvičení konečného celku počítáno s hromadnými nácviky ostatních vojenských škol a útvarů až na pražském Strahově. Z tohoto důvodu se ze sedmi sletových dnů náš pobyt v Praze celkem příjemně protáhl na dávku dvojnásobnou.

Vojenští akademici ve vojenském cvičném stejnokroji,s jednou zlatou prýmkou a nezbytnou puškou Mauser vz.98 na svém rameni, pochodují přes celé město k severnímu hranickému nádraží.

Děje se tak, jako vždy, v sevřeném útvaru a sborovým zpěvem na rtech. Okna se otevírají, lidé se zastavují a mávají jako o závod, školy na chvíli přerušují své vyučování. Hranice jsou již za všechna předchozí před i poválečná léta na podobné přehlídky zelených mas mužsky nespoutaného mládí uvyklé. Málokdy však vidí všechny kadety najednou, jak je to dnešního dne možné. V takové chvíli plně platí, později tak často a nechutně zneužívané komunistické heslo: “Armáda s lidem, lid s armádou.“ Je to silně povzbuzující a ducha povznášející vědomí, zvláště když mezi mávajícími zahlédneme přitažlivé ženské tváře, nebo dokonce i některou z mimoslužební doby známou dívčinu. Tělo se rázem ještě více napřímí, hrud' vypne, krok dunící městskou dlažbou se zpevní. Plných čtyřicet minut trvá tato pestrá vojenská pouť k místnímu nádraží.

Železniční vagóny jsou již připravené, jejich těžké posuvné dveře dokořán otevřeny. Každý z nich pohlcuje dvacet odpočítaných osob. Ihned nás napadá z vojenských předpisů načerpaná znalost, že klasický dobytčí vůz pojme maximálně šest nakládaných koní, zatímco nyní pohlcuje více než třikrát tolik lidí. Oboustranně vždy po pěti na protilehlých stranách, vlevo i vpravo od výsuvných dveří. Ihned si každý z nás ze stanového dílce a příkrývek vystýlá svůj přepravní pelíšek na dřevěné podlaze vozu. Hlavou proběhne i vzpomínka na těplušky ruských legionářů nebo později na nechvalně známé transporty nacistických vězňů. Konečně je celý vlak připraven k odjezdu a kolem desáté hodiny dopolední zvedá usmívající se výpravčí svou, plácačkou vybavenou pravici. Náš „dobytčí“ vlak vyráží směrem k Přerovu.

Na stejné železniční trati dodnes rád pozoruji za okny vlaku ubíhající krajinu Hranicka s tolika, mně tak dobře známými místy. Železniční viadukty, předhůří Oderských vrchů na severu, rozsáhlý areál vojenské akademie na jihu. Také Drahotuše a ves Klokočí, jižní siluetu paršovického lesního hřebenu s hradem Helfštýnem na jeho nejzápadnějším konci. Při svém pozorování nejsem sám. Několik dalších, pohledu dychtivých kadetů stojí v otevřených dveřích dobytčáku vedle mne, všichni opření o sklopnou ocelovou tyč ve výši prsou, která, jak uvedu za chvíli, ještě mnohokrát dobře všem poslouží k vykonávání neodmyslitelné tělesné potřeby. Člověka napadá, jak důmyslným a univerzálně promyšleným technickým zařízením ta dveřní tyč vlastně je. Koním zabraňuje eventuálnímu nežádoucímu úniku ve stanici, lidem poslouží ke zcela jinému, ale stejně prozaickému účelu. V Přerově vzpomínám na všechna svá i tátova minulá putování tímto, kdysi po Bohumínu největším nádražím ČSR. Teprve na cestě k Olomouci si odcházím odpočinout do svého, na zemi připraveného kutlochu. Samozřejmě záhy usínám, podle stále platného vojenského principu. Voják buď běží nebo leží; když leží, tak obvykle spí. Sám jsem již za necelý rok tvrdého vojenského žití dost podrobně poznal, že usínat se dá i ve stoje, za pochodu, u holiče, když tě namydlí příjemně teplou mýdlovou pěnou, ba i na zubařském křesle vojenské ordinace, když je tvůj mučitel od svého hrozného díla na chvíli odlákán vyzvánějícím telefonem.

Cesta probíhá trochu odlišně, než jsem byl dosud zvyklý na trati Přerov – Praha v regulérním rychlíku. Neděje se vůbec podle pravidelného jízdního řádu, ale podle zvláštního grafikonu sletového železničního období. Náš vlak stojí často v malých a bezvýznamných stanicích a naopak někdy těmi velkými pouze projíždí. Někdy stojí nekonečně dlouho, za jízdy však uhání jako pravý rychlík. Vystupování z vozu při zastávkách je přísně zakázáno, jídlo, pití a kuřivo bylo na dlouhou cestu rozdáno předem. Vše se odehrává opět přesně podle dalšího, v hlavě obyčejného kmána zakořeněného rčení: „Voják dělá stále v podstatě tři věci; čeká, blbne a fasuje.“ Při delším čekání vlaku si naši velitelé protahují sezením zdřevěnělé údy. Procházejí kolem vagónů a kontrolují své stádo. Na stížnosti s problémy vyprazdňování plných měchýřů i střev, reagují převážně smíchem a konstatováním, že kolem trati je místa dost a že dobrý voják vše lehce zvládne. A skutečně měli tentokrát pravdu; zvládli jsme to na výbornou. Ani při naplno zapojené fantazii si netroufám odhadnout, kolik fekálií náš sletový ešalon cestou vyprodukoval, včetně pánů oficírů, kteří ovšem tak činili v daleko příznivějších podmínkách na WC osobního vagónu. Polohy a téměř akrobaticky, na bázi náročných sportovních výkonů prováděné cviky, při konání jinak tak přirozené lidské činnosti, byly k popukání smíchem. Starosti s naplněným močovým měchýřem nebyly pro chlapa nijak velké, zato produkce tuhých, někdy i řidších střevních exkrementů činila při jejich mimotělním úniku určité specifické potíže. Bez kadetské kolegiální pomoci a bez nebezpečí pádu těla do kolem ubíhajícího terénu, byla tato činnost dosti problematická. V podstatě existovaly dvě možné varianty postupu: buď podřep na samé hraně otevřených dveří, nebo posed na jejich tyčové závoře, pokud ovšem vyprazdňující se lidský tvor netrpěl závratí. V obou případech se tak muselo díti za pomoci silných paží kamaráda. Když kdosi z nás vynalezl způsob třetí, t.j. vyklopení své porce do rozprostřené onuce, kapesníku nebo

novinového papíru a následně vyhození vyrobeného balíčku z vozu, byl ostatními oslavován jako vysoce inteligentní novátor. Nejhorší na všem z počátku bylo, že tato, v podstatě velmi vážná a nezbytná lidská činnost, byla sledována mnoha páry očí, patřičně komentována a spíše karatelsky než obdivně kritizována. Ne každý jedinec totiž dobře snáší, když mu někdo do jeho důležité současné „práce“ zbytečně kecá. Ale i přirozený lidský stud se dá časem intenzívním výcvikem odbourat. Noční jízda byla sice plynulejší, ale současně i složitější v tom, že bylo nutno pomocného asistenta nejdříve vzbudit, což nebylo nikterak lehké. Pak odsunout těžké dveře, buď jen na šíři močícího penisu, nebo při větší námaze až na rozměr dvojdílného lidského pozadí. Na druhé straně bylo v podobných okamžicích výhodou, že se vnitřek, často až k nevíře výpary zamořeného vagónu, trochu vyvětral.

Cesta ku Praze trvala, včetně staničních nebo mimo staničních zastávek, plných 24 hodin. Za sobotního ranního rozbřesku jsme trochu déle čekali v Kolíně a potom se jen velmi pomalu, skoro krok za krokem, za permanentní husté signalizace traťových návěstidel, sunuli vpřed. Také pro čs. železnici bylo zvládnutí sletové dopravy úkolem vynímečným a vysoce náročným. Před Masarykovo nádraží dorazil náš vlak až někdy před desátou hodinou dopolední, v sobotu 26. června. Až do své smrti nezapomenu na dojmy a prožívané pocity při stále přerušovaném průjezdu pražskou periferií a posléze kolem zadních traktů starých karlínských činžáků pod Žižkovem. Okna i protáhlé pavlače byly plné mávajících lidí, převážně ženského pohlaví, kteří náš vstup do hlavního města napjatě sledovali. Jejich počínání jsme samozřejmě ještě hlučněji vycházeli vstříc. Z hrdel přijíždějících a nedočkavých kadetů vycházely odpovědi a z každého vagonu navíc hromové skandování narychlo vymyšlených rýmovaných hesel. Osádky dobytčích železničních vozů uplatňovaly náhlou inspirací podněcené projevy své „lidové tvořivosti,“ které tryskaly z pocitu sounáležitosti vojenské a občanské duše.

„Všechna pražská děvčata, jsou dnes pro nás ze zlata! Pod Žižkovem ve svahu, těšíme se na Prahu! Ve vagónech je, celá akademie! Ve sletový čas, pozdravujme vás! Z moravského okolí, přilétají sokoli! Z Moravy k vám jede spolek, zřítí krásu pražských holek! Přijíždíme od Hranic, objímat se chceme, více nic!“

Starobylé a vlastně historicky nejstarší pražské Masarykovo nádraží bylo pro náš železniční transport pouze prvním postupným cílem. Po jeho dosažení následoval neméně zajímavý, máváním a sborovou recitací naplněný přesun vlaku na nádraží v Dejvicích. Teprve tam jsme vystupovali a po jednotkách se řadili k dalšímu pěšímu putování. Dělo se tak podle organizace vojenské akademie: pěší prapor o dvou rotách a dělostřelecký oddíl po dvou bateriích. Náš jednotný krok a s již trochu narušenými hlasivkami přiškrcený zpěv, burácel křížovatkou u Prašného mostu, Belcrediho třídou (dnes Milady Horákové), ulicemi Jelení, Keplerovou, Pohořelcem a posléze téměř 4 km dlouhou trasou po Bělohorské třídě k Vypichu. Tuto, tramvají dvaadvacítkou oživovanou ulici znám dosti důvěrně až do dnešních časů, protože se tenkrát ve sletovém období roku osmačtyřicátého stala osou našeho každodenního života. Dnes již částečně ztratila na svém významu, protože vybudováním tzv. vnitřního dopravního okruhu Prahy, převzaly její funkci od Břevnovského kláštera směrem k centru několika proudová ulice Patočkova a Milady Horákové.

Do, pěčí pražské posádky připraveného stanového tábora Na Vypichu, dorazily naše sevřené řady až v pozdní hodinu odpolední. Ubytování bylo celkem rychlé, protože vše pro příchod vojsk bylo již, pouze s menšími vadami na kráse, připraveno. Trofejní, ještě po německém wermachtu zděděné, stany čtvercového půdorysu cca 8 x 8 m byly během druhé světové války používány pro polní lazarety a zajatecké tábory. V jejich vnitřním prostoru jsou již rozestaveny železné vojenské kavalece s pečlivě napěchovanými slamníky, podlahu tvoří z dřevěných latí sbité rohože. Přesně si to již nepamatuji, ale jeden stan pojmul k ubytování kolem dvaceti osob. S existencí stanového tábora, nyní našeho čtrnáctidenního bydlíště, je spojeno mnoho humorných historek. O přiblížení některých z nich se v dalším povídání

pokusím. Netroufám si dnes přesně vybavit, kolik vojenských duší bylo tehdy možné v táboře napočítat. Víím ale přesně, že jenom vojenských akademiků obou ročníků z Hranic bylo okolo tisíce. Soustředění a sletových cvičení se dále účastnila také letecká vojenská akademie z Hradce Králové (cca 200 osob) a několik armádních škol na důstojníky v záloze z celé republiky. Podle mých představ mohlo být na vypišské pláni soustředěno nejméně kolem 6000 vojenských elévů, což odpovídá počtu tří stovek vybudovaných stanů. To už samo o sobě představuje pořádné stanové město, naplněné adepty všeho schopného, vynalézavého a nedočkavého mládí.

Jistou a ne zrovna příjemnou podmínkou stanového pobytu byla postupná aklimatizace na nově poskytnuté životní podmínky. Dosti velké těžkosti plynuly z nepříznivého, již týden trvajícího počasí, svým chladem a deštěm naprosto neodpovídajícího ročnímu období. Kromě studeného severozápadního větru, který se otevřenou plání tábora nemilosrdně dnem i nocí proháněl, nešetřil sv.Petr ani vlhkostí a často se opakujícími dešťovými přeháňkami. Na obloze se válela temná mračna, která se co chvíli otvírala a kropila vodou již tolik nasáklou půdu. Nebylo tudíž jiného následku, než že se prostranství mezi stany změnilo v mazlavé, jílem prosycené odporné bláto. Brodili jsme se jím za bohapustého klení, neboť nám neúměrně prodlužovalo večerní čištění výstroje, na které až do budičku nesměla být patrna ani stopa celodenního brodění. Díky ostrým poryvům ledového větru jen stěží stačily k akumulaci tělesného tepla dvě vyfasované příkrývky. O lidských pocitech po budičku a ranní rozcvičce ani nemluvě. Cesta k umývárnam, umístěným v prolukách mezi stany, jakož i putování k přistavené polní kuchyni při výdeji stravy, byly provázeny hněvivými pohledy a patřičně volenými sprostými slovy provázeným, rozladěním. To vše jasně produkovalo jistou nervozitu a nedůtklivost v jinak celkem tolerancí naplněném kolektivu.

Naprostou novinkou v našem vojenském životě byly objemné nádoby se sklopným víkem, zřejmě pro sletové období vojenskou správou speciálně vyrobené. Přivezl je, teprve v době našeho příchodu, vojenský nákladák. Byly roznášeny a umístovány po jednom exempláři za každý stan. Jsou to prý urinoáry, bylo nám sděleno. Připadá vám také tento pojem zcela neznámý? Stejně se dělo nám, ale jen do večerního rozkazu, který, s občasným zakoktáváním se, nám předčítal výkonný rotmistr setniny: „Urinoáry – příkaz k používání. Aby voj. akademik nemusel v noci zbytečně překonávat velkou vzdálenost k latrínám, bude k močení využívat speciální nádobu – urinoár, lokalizovaný za každým stanem. Vykonávání malé potřeby mimo něj je přísně zakázáno. Naplněné nádoby bude každé ráno odnášet denní služba, vylévat je do připravené zemní jímky a zasypávat chlorovým vápnem k nutné dezinfekci.“ Denní rozkaz nám tedy konečně blíže vysvětlil název zařízení, se kterým jsem se nikdy ve svém životě dříve ani později nesetkal. Ze svých znalostí v akademii přednášené francouzštiny, jsme si teprve dodatečně odvodili, že l'urine znamená moč a noir černý. Že by tedy černá moč? Teprve pozdější pohled do francouzského slovníku nás definitivně poučil, že urinoár je pisoárový záchodek. Jinými slovy vlastně nočník trochu větších rozměrů než používáme v domácnostech. Naprosto jsme nechápali proč je nutné tak vzletně nazývat nádobu, kterou bychom my ve vojenském žargonu nazvali zcela jednodušeji a výstižněji slovem začínajícím hláskou „ch“. Současně jsme obdivovali vyšší vojenské pány, jak eufemisticky krásně pojmenovali tak prachobyčejné zařízení. Ti naši úřadové nahoře nikdy neopomenou uplatnit na každém poli vojenské činnosti svou byrokratickou vynalézavost. Dodnes si uvědomuji, co vše jsem vyzoroval při budování latrín, při jejichž zřizování měla pražská posádka trochu zpoždění, takže byly narychlo dodělávány teprve po našem příjezdu, tedy do písmene a do slova za pět minut dvanáct. Od pracovníka komise Ministerstva národní obrany jsem se s pobavením poučil o tom, jak důležitý je úhel sklonu opěradla latríny, sevřený s kládou, na které voják při svém úkonu sedí. Musí si prý při tomto počínání současně odpočinout a jeho psychika nemá být narušována nepříjemnými pocity z nadpřirozené polohy ulehčujícího si těla. Zahlédl jsem, jak specialista - latrinář zrovna tento důležitý akční úhel

měří speciálním úhloměrem. Napadlo mi ihned, že je-li pochodový úhel nazýván azimutem, mohl by tento docela obdobně být nazýván „úhlem sracím“. Jistě by se však na MNO našla další moudrá hlava, která by vymyslela název o něco slušnější, než jsem nyní použil já, když to tak efektně dokázala ve volbě názvosloví polního močojemu. Zdálo se mi, že by budovatele latrín měla daleko více zajímat pevnost použitých břevien. Stalo se již v minulosti, že sedací kláda nevydržela tíhu většího množství, po jakési nevhodné menáži se vyprazdňujících vojínů. Za zlověstného praskotu se tehdy propadli do čerstvě fekálně zbarvené jímky pod sebou. Na polních latrínách mne naopak vždycky příjemně pohladilo jejich demokratické poslání, kdy vedle sebe jako v Čelakovského básni, se pán s kmánem ve svornosti sešel.

Vojenští týlaři, dnes moderněji nazývaní logistiky, jsou někdy hoši nevyzpytatelní. Vzpomínám si na jednu výstrojní aféru za své pozdější vojenské služby v Brně, kdy se dostala do sporu vojenská správa s jedním oděvním závodem. Aniž by ještě do místních kuloárů pronikly události vysvětlující podrobnosti, příběh za mnou do kanceláře vyděšený dozorcí poddůstojník, že do jeho rotního rajónu vtrhnul jakýsi tělnatý plukovník se sovětským generálem – vojenským poradcem ministerského týlu. Dotyčný službu konající voják musel po podaném hlášení udělat čelem vzad a hluboce se předklonit. Nejdřív plukovník a poté i generál nežádoucně spřátelené armády mu osahávali vyboulenou část těla a šmátrali v jeho mužném rozkroku. Při tomto nepochopitelném počínání návštěvníků si sovětský generál pořad pro sebe brumlal: „Pasmatritě, pasmatritě tovaryš polkovnik, kak natjanutyj zděs étot šob; a zděs tóže, étó ně vazmóžno! Vot kakája to plochája rabóta! „Český plukovník jen vyděšeně tupě zíral před sebe a netroufal si ani slovem představiteli „sovětských vzorů,,00 oponovat. Tímto osaháváním se postiženému děžurnému ze všeho také rozklepaly nohy, tím spíše, že netušil, v čem vlastně je nenadálou kontrolou hledána závada. Že by mohla být i v jeho přírodou darované zadní partii těla? Že by mohl mít sovětský generál homosexuální sklony? To je ještě sovětská věda v nejdokonalejší armádě světa neuměla dodnes odstranit a stalinskou praxí, která uměla i přírodě poroučet, vymýtit? Teprve když se podobné výjevy opakovaly i u jiných brněnských vojenských útvarů, vyšlo najevo, že šlo pouze o ministerskou týlovou kontrolu konfekční práce dodavatele stejnokrojových součástí pro armádu. Závod se do konfliktu dostal proto, že kalhoty byly vyráběny příliš těsně v rozkroku a již při pouhém podřepu ve švech praskaly. Vraťme se však k všesokolským sletovým dnům...

Tvrký vojenský režim v množství vojska naplněném táboře, polní blátivé podmínky pobytu navíc a především zákaz jakýchkoliv vycházek mimo ubytovací prostor, vykonaly v psychice řadového vojáka pro mocipány zhoubné dílo. Velmi brzo se mezi ubytovanými vojáky začaly šířit řeči o analogii zajateckého či dokonce koncentračního tábora. Z nich se návazně objevovaly bujnou fantazií živěné a na bázi shlédnutých historických filmů se zakládající projevy spontánní revolty. Každý z vojáků se přece na Prahu tolik těšil a nyní je zde držen jako ubohý vězeň. Každý také někomu v Praze předem psal kdy přijede a toužil po co nejbližším osobním kontaktu. Ale ouha! Celý obrovský tábor je obehnán bytelným plotem z ostnatého drátu, takže „vězňům,, zbývá pouze vrhání žádostivých pohledů na provoz Bělohorské třídy za oplocením. Netrvalo nijak dlouho a za plotem postávaly stále početnější davy Pražáků, hledajících toho svého, toužebně očekávaného vnuka, synovce, bratrance či partnera. Mnozí z obou stran se dokonce našli, bohužel však byl mezi nimi hrůzu provokující ostnatý drát. Podél vnitřní strany ohrady se neustále v blátě batolila politováníhodná zajatecká individua, která přeochoťně návštěvníkům zprostředkovala vytouženou osobní komunikaci. Bylo skutečně obdivuhodné, jak bleskově vznikala jakási improvizovaná polní rychlopošta, když se obě strany v údajích shodly a mohl být proto příslušný „špendlík v kupě sena“ k vnitřní straně plotu zavolán. Stížnosti „muklů,, na táborový režim nebraly konce a tak postupně docházelo i ku, s potřebným patosem podávaným divadelním scénkám, ve kterých vynalézaví a herecky talentovaní voj. elévové

předváděli obecnostu dramaticky stupňované srdcervoucí jevištní scénky. Měly lidu předvádět vojenskou šikanu a současně hladového a tělesně strádajícího vězně. Jeden z aktérů například velel „plazením vpřed“ a druhý, s vysoce útrpným šklebem ve tváři a předstíranou námahou, rozhrnoval svou hrudí bariéru bláta na zemi. Další iniciativní čtveřice s improvizacním mistrovstvím předváděla nelítostnou rvačku o bochník chleba. Vrcholným číslem programu bylo stání delikventa s předpaženými rukama, na kterých musel překonávat tíhu položeného, pochopitelně že prázdného, urinoáru. Ve všech těchto případech šlo o vzorně sehrané, dnešnímu divákovi zcela známé scény z hororového filmového díla.

Bylo nadmíru komické, když byla tato nafilmovaná pohostinská vystoupení nečekaně přerušena jinou, v povzdálí se vynořivší, tentokrát přírodně laděnou scénou. Nějakých 60 m od ostnatého drátu kolem silnice byla umístěna jedna ze základen táborových latrín, situovaných tak, že na bidle sedící mužstvo mělo vzorně vystrčené zadky směrem západním, tedy přímo k ušasým divákům. Vzdálenost to byla sice o něco větší, ale běloba obnaženého lidského pozadí vykonala zcela zřetelně své vizuální dílo. Ministerskou supervědou vybavení budovatelé latrín totiž opomenuli obehnat jejich citlivý směr k silnici základní, esteticky vyžadovanou potřebou existujícího paravánu. Diváci se tudíž tentokrát mohli pokochávat pohledem na další, jim snad dosud neznámou, ale pro vojáka v poli tak všední atrakcí. Teprve kdosi z moudrých důstojnických velitelů posléze sám zakročil a nechal z vlastní, nikoliv ministerské iniciativy, narychlo zatlouci do země několik kúlů a na ně rozvěsit potřebný počet stanových dílců, které byly později nahrazeny dovezenou fůrou chvojí. Ano, i takovým nezvyklým způsobem zdravili žáci vojenských škol ČSR své milé Pražany. Nebylo by bývalo účelnější situovat příslušnou stranu budované latriny severozápadně, směrem k Hradu, kde se už od poloviny června 1948 roztahoval Kléma? Je zcela pravděpodobné, že se hlášky o vypišských předšletových scénách donesly až ke štábním uším šletových vojenských organizátorů. Vzmáhající se revoluční kvas ve vojsku jim zcela určitě přiděloval vrásky, ale na druhé straně se báli vypustit tolik všeho schopných vojáků mezi pražskou veřejnost. Trvali proto na tom, že karanténní pobyt za ostnatým drátem trochu utlumí jejich touhy a vášně. Vycházku si drželi v záloze jako odměnu za dobré služební výkony a vyčkávali tedy odvážně věci příštích. Velmi brzy se však mělo ukázat, že špatně odhadli mentalitu svých pappenheimských.

Ranní pochod na Strahov začínal denně kolem sedmé hodiny, po nezbytné rozcvičce mezi stany, snídani a hygieně těla i celtové ložnice. Také při pěších přesunech jsme budili pozornost, ale pro událostmi otrlé Pražany daleko menší než tomu bylo v poměrech maloměstských. Po příchodu na sletiště jsme se v šatnách převlékli do trenýrek, triček a tenisek a přiřadili se k velkému útvaru cvičenců na obrovské vybetonované šletové nástupiště před „Branou borců“, na východní straně strahovského areálu. V tomto prostoru jsme trávili nekonečně dlouhé hodiny čekáním, mrznutím a vymýváním svých mozků. Než se vůbec začalo nacvičovat, musel být dokonale zvládnut masový nástup cvičenců dané skladby. Dokud se na všech detailech členové organizačního štábu nedohodli, trvalo čekání velmi dlouho, za permanentní buzerace nebohého mamutího komparsu. Následně se vždy zjistilo, že je třeba zásadních změn a začínalo se od píky. Jak jsem se již zmínil, panovalo tehdy ve středních Čechách ke cvičencům dost nevlídné počasí. Pokud občas aprílově nesprchlo, fičel kolem uší nárazový studený vítr, který, byť otužilý, cvičence v pouhých trenýrkách a tričku velmi nepříjemně ovíval. Kdosi z nás si všiml, že zaměstnanci pražského magistrátu právě přivážejí velké množství zbrusu nových popelnic, ze stříbřitě se lesknoucího pozinkovaného plechu čerstvě vyrobených a tudíž ještě dokonale čistých. Rozestavovali je zrovna na vnější straně stadionu podél cca 400 m dlouhé východní tribuny. Nikdo v tu chvíli zatím ani netušil, jakým se tyto, zcela běžné, odpadkové nádoby mohou stát příjemným protichladovým azylem. Ten spásný nápad se zrodil zčistajasna v něčí koumácké hlavě, když první pionýr – novátor, už zmrzlý jako holubí trus, se jako první vsoukal do nitra prázdné popelnice a

zaklapl energicky za sebou její víko. Když jsem to vyzkoušel i já, nemohl jsem si dost vynachválit, jak je v jejím rychle zadýchaném prostoru mile teplo. Tělo bylo sice při tom v jakémsi podřepu nepřirozeně skrčené, ale nijak to nevylučovalo možnost za blahého pocitu dokonce usnout. Tenkrát však byly cévy i svaly našich končetin ještě dobře průchozí a pružné, takže ztuhlost údů nehrozila. Když se posléze, po zoufalém čekání na place, rozhlasem ozval pokyn k nástupu, oběhlo pár ochotných kolegů popelnice a zabušili na jejich víka. Bylo dosti komické, když se všechny poklopy najednou otvíraly a rozespálí „skřenci“ vylézali ven jako posádka tanku z jeho věže. Hodně z nás mělo už tu svou urnu vyhlédnutou, ale většina z nás ji byla ochotna, za retko nebo příští revanš, svému kamarádovi pro zahřátí přenechat. Co je to „retko“? No přeci cigareta, ve vojenském žargonu! Zdá se to dnes ve vlčí společnosti sice nepochopitelné, ale bylo tehdy mezi vojáky cenným platidlem. Kdo měl, dal, kdo neměl, rád přijal, protože chuť byla vždy. Těžko bych spočítal, kolik těch retek jsem rozdál a kolik na straně druhé vyžebrał.

Druhého dne tohoto studeného odchovu a věčného, čekáním vyplněného přešlapování na nástupišti, následovala další, pro náš pobyt v Praze významná, ne-li rozhodující událost. Stalo se tak v pondělí 28. června, t.j. třetího dne našeho pobytu v hlavním městě. Na Strahově jsme nebyli pouze my, vojenští cvičenci. Na vnější bariéře vysokých tribun pracovali různí řemeslníci a aranžéři, občas se objevilo několik Tatraplánů, tehdy osobních supervozidel pro vládní zmocněnce a generály MNO. Kontrola stíhala kontrolu. Ve všem tom horečném kvasu byla již jasně znát nervozita z rychle se blížícího prvního sletového dne. Jen masy cvičících, při čekání stále přešlapujících a zimou ztuhlých kadetů a aspirantů vojenských škol, si zatím málokdo z kontrolorů viditelně všimal. Zatím co řemeslníci pilně pracovali, cvičenci se pořádně nudili. Ale nikoliv dlouho. Z dlouhodobě trvající frustrace a chladem navíc umocňované nudy, vymyslela si čekající vojska zcela originální zábavu. Při sledování řemeslníků je nejvíce upoutala parta natěračů, kteří šplhali po vnějším plášti východní tribuny a mávali do barvy namáčenými štětci. Dosud nevyskotačení elévové vojenských škol, nejdříve po menších skupinách, později s lavinovitě se šířícím entusiasmem začali skandovat: „Díra nedíra, furt se natírá – ať žije lakýra! Hurá!“ Říkanka se mnohokrát a stále hlučněji opakovala, než si někdo vymyslel další: „Raději dvakrát, jednou ne – ať vám barva nezaschne! Ať vám to jde stále hladce – nepracujte bez poradce! Dobře se to na vás dívá – když se tady nudou zívá! V práci je vám aspoň teplo – pro nás je tu chladné peklo! Paci, paci, pacičky – máte zlatý ručičky! Kdo poctivě natírá – aspoň blbě nezírá! Nemyslíme na ovace – teď nás trápí buzerace!“, Podobné veršované průpovědky se stále více podávaným fortissimem nesly z nástupiště do všech světových stran. Zřejmě však korunu tomuto počínání nasadila nejžhavěji provolávaná výstraha generálnímu štábu: „Nepustíte-li nás ven – my se na to.... (delší zlověstná pomlka) po-dí-vá-me!“ Zřejmě autorsky nejúspěšnější a náladu pod zámekm držných vojsk nejlépe vystihující bonmot, byl opakován nejčastěji a nejhlasitěji, takže evidentně nemohl ujít pozornosti vojenských a civilních sletových mocipánů na řídicí věži stadionu. Zdálo se nám, že po tomto razantně vyjádřeném mínění promrzlých a rozladěných polonahých kmánů se další čekání viditelně zkrátilo.

Do tábora na Vypichu jsme se toho dne vrátili daleko dříve než v den předešlý. Všimli jsme si však, že se naši velitelé, ještě na stadionu povolání k delší rozpravě, tvářili zlověstně rozladěně a kysele. Po příchodu do tábora byla vojna jako řemen. Stany musely být přímo nebesky uklizeny a upraveny. Sebemenší závada na výstroji či stejnokroji bylo skoro zločinem. Divili jsme se, že nějakou moudrou hlavu velitelskou nenapadlo dokonce seškrabovat bahno kolem stanů. Uklízelo se, nadávalo a buzerovalo; záhy jsme se dozvěděli proč. Kolem sedmé hodiny večerního času byl velen nástup celého ubytovacího prostoru na prostranství před stany. Na stromy kolem Bělohorské třídy byly pražskými spojaři zavěšeny výkonné reproduktory a pro načalstvo na sušším místě připravena malá tribunka. Po nezbytných pořadových, pro tisíce vojáků nezbytně běžně používaných ukázkovacích

cvicích, zastavilo před branou tábora (později jsme ji nazvali „druhou branou borců „) několik Tatraplánů s generalitou. Projevu k nastoupeným masám se ujal rázný plukovník Šteiner – Veselý, známý hrdina protifašistického odboje, aby nyní čelil revoltě kriticky demokratické. Přímou, bez dlouhého úvodu, zvedl naplno stavidla svého hněvivého „otcovského“ kárání. Veškeré dosavadní reptací projevy žáků vojenských škol nové, lidovědemokratické armády, pokládá za vojenskou vzpouru. Ostře odsoudil nejen herecké kreace za plotem tábora předešlého dne, ale hlavně nechutné skandovací výjevy na stadionu, které celé Praze ukázaly „morální“ stav lidovědemokratické armádní mládeže. Takové projevy pokládá za vojenskou zradu, kterou by za války řešil bez zaváhání pouze kulometnými dávkami do zrádců. Po gejzírech slovních invektiv se konečně jeho hlas trochu zklidnil a na závěr svého plamenného vystoupení dokonce slíbil, že za dobré chování budou i patřičné odměny. Bylo až k nevíře, že již následujícího dne večer po zaměstnání, t.j. v úterý 29.června, stalo se povolení vycházek radostnou skutečností. Jejich povolování bylo plně předáno do pravomoci velitelů, na Vypichu ubytovaných jednotek. Pokud tedy mladý kadet či aspirant na důstojnickou hodnost neměl kázeňský přestupek, mohl obléci vycházkovou uniformu a vyrazit do ulic. Není nutné asi připomínat, jak se, jakoby švihnutím kouzelného proutku, zvedla nálada dosud „týraných“ mas. Cesta k pražským atrakcím a holkám byla volná a náruživými „chodci“ v následujících dnech přeplněná. Zřejmě páni nahoře dobře pochopili, že násilím dobrý sletový výkon vojáka vynutit nelze.

Vycházky do pražských, svody přeplněných zákoutí byly tedy vybojovány, ale další bolavý problém zůstával. Stále více se nám zajídalo všudypřítomné a dešťovými přeháňkami stále živené bláto. Když se vojenský akademik konečně převlékl do, doposud pouze zrakem hlazeného, vycházkového stejnokroje, nejpečlivěji to ošetřované součásti vojenské výbavy, nemohl stejně, bez hrubého znečištění svých polobotek i spodní části kalhot, opustit ubytovací prostor. Jednak by ho dozorčí orgán vykonávající kontrolu u brány ven nepustil, jednak nebylo již mimo tábor čím svou pošramocenou visáž opravit. Voják si však ví vždycky rady. Rázem vznikl v řadách akademiků nový druh živnosti, trochu podobný pěší taxislužbě, či středověkým šlechtickým nosičům. Hladce oholený a vyfešákováný jedinec mohl si „za bůra“ rozkročmo sednout na záda kolegovi rajónové dozorčí služby s bagančaty na nohou a nechat se blátem bezpečně přenést tratolištěm marastu od svého stanu až k bráně, bez jediného cákance. Obchodní duch však některého dozorčího desátníka setniny okamžitě inspiroval k honbě za mamonem. Uprostřed největší kaluže bláta se, se svým břemenem na zádech, najedno zastavil a skrze zuby procedil: „Přidej bůra, nebo tě shodím!“ Bohužel, v lidské společnosti se vždy uhnízdí nějaký egotističtí krkavci.

Na dopolední pobyty na strahovském cvičišti i na osmikilometrové pochody tam i zpět jsme si brzo zvykli jako na běžný denní chléb náš vezdejší. První tři dny byla nacvičována skladba gymnastická, čtvrtý den ranní rozcvička, pátý den vyl vyhrazen zkouškám generálním. Při všech nácvicích se naše zkoušení střídala s nástupem jiných, mužských i ženských sletových celků, takže na strahovské pláni bylo neustále velmi živo. Komunikace mezi cvičenci různého pohlaví se čile rozjížděla. Ve volných chvílích jsme prolézali kuloáry stadionu, takže bylo možné s leckým pohovořit, seznámit se, event. domluvit se na dalším setkání. Pravděpodobnost, že by v tom Babylonu bylo takové smluvené rande nějak nadějně, byla ovšem dost malá. Obrovským magnetem pro nás byly již v těchto před-sletových dnech velmi dobře zbožím zásobené prodejní stánky. Poprvé, po skončení války, se v nich objevilo zboží, kteří mnozí z nás dlouhých pět let vůbec neviděli. Byly to především čokoláda, žvýkačky, kakao, kvalitní tvrdé sýry, smetanové krémy a jogurty s džemem. Vynikající obložené chlebičky jsem míchal s jogurty a zapíjel püllitry lahodně chutnajícího kakaového mléka. I když jsem ani tenkrát penězi nikterak neoplýval, dával jsem si z našetřeného minima pořádně do nosu do doby, než se mé vnitřnosti nadměrnému příjmu kalorií začaly vzpírat. Nebylo vůbec nijak výjimečným zjevem, když se některý z nás držel za břicho a s urputným

výrazem ve tváři atakoval místní záchodek. Strahov se stal v mém životě jedním z míst v naší vlasti, kde jsem průzkum existujících WC zvládl na výbornou. Ve sletových dnech se na stáncích dokonce objevovaly i pomeranče a banány, na které jsme po mnohaleté pauze zírali jako na exotické zjevení.

Mnozí z nás měli pro vycházkové výlety po Praze svůj dobře propracovaný plán. Buď to byla cesta k příbuzným či známým, nebo na již telefonicky či ústně smluvené rendez-vous. Byli tací, kteří měli již z dřívějšíka své pražské vazby, jiní se teprve v místě smluvili se sokolkou z některé republikové župy, po seznámení v současnu. Já jsem patřil ke skupině první. Slíbil jsem návštěvu jisté paní, s níž jsem se seznámil o Silvestru při lyžování na Javorníkách. Bydlela v Hošťálkově ulici v břevnovské vilové čtvrti, přímo navazující na vypišskou pláň. Měl jsem tudíž cíl své cesty, obrazně řečeno, na dosah ruky. Byla to, vzhledem k rozlehlosti hlavního města, velká výhoda. Občas jsme spolu zašli na skvělou večeři do Savarinu, vyhlášené kulinářské restaurace. Na příkopě, kde se mi z cen na jídelním lístku protáčely panenky. Naštěstí jsem byl pozván a nebyl sám hostitelem. Ve společnosti se sestrou, která v té době v Praze studovala, jejím přítelem a dotyčnou paní, jsme strávili kouzelný taneční večer v příjemném prostředí „Slovácké viechy“, v Dlouhé ulici na Starém městě. Velikou, překážkou v nočním flámování byla pevně stanovená večerka ve 22 hodin, kterou jsem obvykle dobíhal s výrazem spurtujícího Emila Zátopka ve tváři. S přispěním své štědré protektorky to bylo občas vyřešeno taxikem. Vojenská večerka byla vždy nepříjemným mementem táborového žití, která nás nemilosrdně rychle převáděla z ráje do tvrdé blátivé reality. Stihnout se však v tom věku dalo neuvěřitelně mnoho věcí. Pouze delší spánek chyběl a chyběl. Když jsem byl později v červenci 1948 na uhelné brigádě v Ostravě a sestra na lesní brigádě v Doupově, dostali jsme oba od štědré pražské paní objemný balík s tehdy stále běžně nedostupnými dobrotami, včetně uherského salámu. Sestra se, jako chudá vysokoškolačka, nestačila podívat a kolegové mi mou mecenášku záviděli.

Dny hektického pobytu v Praze ubíhaly, hodiny služební i mimoslužební se střídaly v závratném tempu sletového ruchu. Budičky střídaly večerky a únava mimořádného zátěžového a dojmového kolotoče dějů rapidně narůstala. Dominoval v ní především velký nedostatek spánku, který byl hodně ovlivněn tím, že se po večerce uvnitř každého stanu o denních zážitcích živě diskutovalo, někdy až přes hodinu půlnoční. Také nějaké to alkoholové opojení z vycházky a následná ranní kocovina hrály ve všem roli dosti podstatnou. Došlo to tak daleko, že jeden z kolegů předvedl při pochodu na Strahov pohostinský výstup nevídaného rozměru. Když jednotky vojenských akademiků pochodovaly rušnou Bělohorskou třídou k nácviu své účasti ve sletové přehlídce vojsk, dělo se tak s volně položenou puškou na rameni., po výchozích poveleních „Na rámě zbraň!“ a „Pochodem vchod!“ Puška při tom spočívala na pravém rameni; pravá ruka ji přidržovala za okovanou botku její pažby a levá se při pochodu v rytmu chůze volně pohybovala. Někde na již silně zalidněném místě uliční trasy, se zčistajasna jeden notorický ospalec čety zapotácel, z jednotky vybočil a s flintou na rameni a výrazem mžourajícího buldoka ve tváři, si to vrávoravým krokem šinul mezi lidi na chodník. Za dosud dnes existujícího a používaného slovního doprovodu spolužáků, byl rychle za rukáv uchopen a vtažen zpět do kompaktního pochoduujícího útvaru. „Ty vole, když to nevydržíš, chrápej místo vycházek, na které jsi ještě nedorostl!“ Starostlivost kamarádů vyplývala pochopitelně především z obavy, aby vycházky nebyly pro podobné incidenty opět zakázány. Udivené reakce mírumilovných chodců, kteří se již chystali poskytnout první pomoc vyčerpanému a trýzní umdlévajícímu vojáčkovi, byly komentovány teprve následně. Delikvent podobnými eskapádami proslul již v Hranicích, když jeho mohutné, devadesátikilové tělo žuchlo na dlažbu chodby při nástupu jednotky k rotnímu raportu. Tehdy se ze svého „snění“ s hlasitým chrapotem probíral také až po první pomoci kamarádů, kteří mu do ucha sevřenými rty procedili: „Vole dělej, že jsi omdlel, nebo tě starej zavře!“ Snad

jedině tenkrát, po transportu na ústavní ošetřovnu, se v úspěšné simulaci svého „postižení“ do sytosti prospal.

Sletová cvičení byla zahájena „na ostro“ v pátek 2. července, za počasí stále nejistého a s aprílových nádechem chladného. Už dávno si nepamatuji sled jednotlivých předváděných skladeb, které se však dodnes zachovaly na filmových pásech. Byly to úchvatné pocity sounáležitosti, které se všech účastníků zmocňovaly, když byla světu, již pojedenácté, předváděna síla a hloubka sokolské myšlenky. U mne byla navíc umocňována skutečností, že jsem se v letech 1934 – 1939 jako žák a později 1945 – 1947 jako dorostenec, k členům Sokola aktivně hlásil. Dny sletových vystoupení žáků, žákyň, dorostenců, dorostenek, mužů a žen, byly mohutnou manifestační přehlídkou pevné vůle, kázně a vlasteneckého odhodlání. Navazovaly tak na těsně předmnichovský slet v roce 1938 a demonstrovaly stejné odhodlání nepodlehnout a vydržet jakoukoliv nepřízeň doby. Za nadšeného potlesku tisícovek lačných diváků utíkaly hodiny stejně rychle, jako všechny příjemné chvíle života.

Vyvrcholením sletových dnů je průvod všech cvičenců Prahou. Koná se v den upálení Mistra Jana Husa, v úterý 6.července 1948. Vine se jako dlouhý had hlavními pražskými ulicemi a směřuje k čestné tribuně na Staroměstském náměstí. V den průvodu je již dvaadvacátým dnem československým prezidentem Klement Gottwald, který jako hlava státu průvod sleduje. Populární sokolský pochod „Lví silou, letem sokolím“, mu však nezní nikterak libě do uší, protože se jako „první dělnický prezident“ setkává na veřejnosti poprvé (bohužel i naposled) s masovým odmítnutím ze strany svých „spoluobčanů“. Průvod kolem něho prochází jako na pohřbu. Nikdo mu nevzdává čest, nikdo nemává, většina Sokolů dokonce provokativně odvrací své tváře, sled sokolských šiků provází mrtvolné ticho. Ze slavnostní tribuny na Staroměstském náměstí je vidět vzadu na Pařížské třídě les amerických praporek nad hlavami pochodujících. Lidé provolávají svá hesla a mávají. Před tribunou však řada za řadou jde mlčky, s odvrácenými nebo sklopenými hlavami. Když se za tribunou hlavy zvedají, v mnohém oku se zaleskne slza zahanbení a pokoření. U Hrobu neznámého vojína v gotickém výklenku Staroměstské radnice, se prapory sklánějí k poctě a hlavy zvedají k vzpomínce. Potom však zase nastává původní oživení a ze sevřených sokolských řad se ozývá hřmící volání: „Beneš. Beneš!“ To už není pouhá tichá demonstrace, to je spíše odhodlaný vzdor, to je přísaha, pokořeného národa, z jedenáctého všesokolského sletu tlumočená světu. Tento vzdor však přišel bohužel příliš pozdě. Všechny trumfy měli již v rukou komunisté. Průběh sletového průvodu jen urychlil jejich snahu co nejdříve zlikvidovat také sokolské hnutí, jako produkt jimi nenáviděné buržoazie. Svou šanci na svobodu promarnili čeští demokraté již v únoru. Zrádci, oportunisté a bezohlední kariéristé dostali k dalším projevům svého „charakteru“ zelenou.

Ačkoliv komunisté byli mistry masových kampaní, seznam v průvodu provolávaných hesel, který svým vůdcům 8.července předložilo velitelství StB, je nijak nepotěšil. V Archivu ÚV KSČ si lze ještě dnes na zažloutlých listech přečíst pečlivě podávané zprávy o sokolských „provokacích“. Jejich seznam je úctyhodný. Každé z nich je doprovázeno přesným udáním místa a času, kdy bylo provoláváno a která sokolská župa republiky se činu dopustila:

„Nekřičte už lidi hesla – vláda by to neunesla! Bez Beneše, Masaryka – není žádná republika! Z republiky vymetám – komunu i s Gottwaldem! Soudruzi a soudružky – dostanete do držky ! Jaké jsou to Hradčany – Bez Beneše, bez Hany ? Ať to slyší celý svět – Beneš musí na Hrad zpět! Nebojte se Pražáci – ještě jsou tu Hanáci! Milujeme českou zem – vymetem ji s Gottwaldem! Republiku rádi máme – nikomu ji nevydáme! Byli jsme a budem – za Benešem půjdem! Pomůžeme vždycky – Sokol americký! Klement Gottwald nám tu vadí – Beneše nám nenahradí! Nám netřeba diktovat – koho máme milovat! Ať se Praha nebojí – jdou ji bránit Sokoli!“

Bohužel u posledního hesla bylo přání otcem myšlenky. Komunisté měli již celou republiku pevně v hrsti, ale Sokolové jim přesto pořádně hnuli žlučí. Velmi dobře věděli, že v květnových volbách 1948 by již zcela určitě nezískali tolik hlasů, jako v posledních volbách svobodných, na jaře 1946, od propagandou dezorientovaného lidu. Proto musely ty květnové v roce 1948 probíhat za komunisticky aranžované manipulace s masami. Ve vojenských útvech, vysokých školách, správních úřadech a některých závodech, volilo se tzv. „manifestačně. Jako uvědomělý občan lidově demokratického režimu nepotřebuješ volit za plentou tajně, nýbrž všem na očích veřejně!“ Barva do urny vhazovaného volebního lístku a upřené oči členů volební komise vykonaly své, dobře připravené dílo. Kdo neposlechl hlasu „nadiktovaného svědomí,“ a šel za plentu, pocítil velmi brzy následky činu na svém pracovišti. Nebylo proto divu, že volby dopadly opět pro KSČ dobře. Národ byl, těsně po nadějemi opředeném Únoru, znovu drasticky oklamán.

Tzv. armádním dnem XI. všesokolský slet, ve čtvrtek 8.července, skončil. Strahovský stadion patřil celý den československé armádě. Vojenské školy v něm předvedly průřez své každodenní činnosti u útvaru – vzorově zpracovanou ukázkou ranní rozcvičky. Účastnili jsme se jí ve standardním každodenním oblečení: vojenských soukenných kalhotách vz. 47, tzv. spinkami ke končetinám fixovaných, a v bagančatech (kotníkových šněrovacích voj.botách). Naše hrud' byla, jako vždy při ranních cvičeních v kasárnách, asketicky obnažena vstříc dešti, sněhu, větru a mrazu. Nástup na plochu byl doprovázen tou nejhodnější kulisou pro následný děj. Z mraků nad Prahou se v danou chvíli spustil prudký liják, jakoby příroda chtěla divákům ještě lépe demonstrovat každodenní tvrdý úděl vojáka základní služby, který musí svůj úkol plnit bez ohledu na atmosférické dění. Díky podobnému každodennímu otužování jsem byl, v celém svém aktivním pracovním životě, vždy odolný proti běžnému nastuzení a zápisu do stavu nemocných. Neexistence teplé vody mě nikdy moc netrápila, až do čtyřicátého roku životního běhu, kdy jsem začal využívat vymožeností moderního bydlení. Běžná denní očista, ústní hygiena a holení, se do té doby odehrávala převážně ve vodě studené, často i ledové. Prudký déšť změnil již dosti vlhkem nasáklý písek plochy stadionu v moře vodních kaluží, do kterých jsme s cákotem při cvičení lehali a padali. Bouřlivý potlesk obecenstva potvrzoval, že naše ukáзка měla umocňující sílu nevšedního vizuálního vjemu. Když jsme promočeni po cvičení odcházeli, nebraly ovace konce.

Zlatým hřebem armádního programu byly ukázky technické vyspělosti a profesionality armádních specialistů. Za hřmotu nízko přelétající dopravní Dakoty nad hlavami diváků, seskočil na plochu stadionu výsadek dvaceti parašutistů v červených baretech, s výšky pouhých 150 metrů. Letecký akrobat, škpt.Flekal, předvedl na svém dvojplošníku Avia odvážné kreace vrcholného umění, při nichž, v minimální výšce a hlavou dolů, nalétával z několika směrů nad tribuny, až se divákům tajil dech. Závěrečné defilé vojenských škol s puškami na ramenech před západní prezidentskou tribunou, bylo zkrupeno přívalem vody další intenzivní nebeské přeháňky. V jejím průběhu však najednou nastal přímo symbolický závěr armádního dne a tím i celého XI.všesokolského sletu. Z jihozápadní části, dosud beznadějně mraky potažené nebeské klenby se, jakoby zázrakem, vyhouplo slunce a prozářilo dosavadní šed' stadionu. Mezi severozápadním a severovýchodním obzorem se na obloze vyklenula překrásná, sytými a jasně konturovanými barvami vytvořená duha. Podle oficiálního hodnocení komunistické propagandy měla být symbolem šťastných zítřků. V dějinné skutečnosti však byla definitivním loučením se svobodou a demokracií na dlouhých čtyřicet let...